

Svenska dagen

Svenska dagen vietetään 6. marraskuuta suomenruotsalaisten yhteisenä juhlanä. Sitä alettiin viettää Ruotsalaisen kansanpuolueen toimesta ja ensimmäisen kerran sitä juhlittiin vuonna 1908. Päivän tarkoituksena on vahvistaa ruotsinkielisen väestön yhteenkuuluvuutta. Tässä alustuksessa kuvataan ruotsalaisuuden päivän viettoa vuosien saatossa.

Svenska dagenin taustaa

Ei ollut mikään sattuma, että Svenska dagen sai alkunsa ja sitä alettiin viettää juuri 1900-luvun alussa. Syyt siihen ovat historialliset. Vielä vuoden 1809 jälkeen, kun Suomi liitettiin Venäjään, ruotsin kieli oli hallitsevassa asemassa ylemmissä yhteiskuntakerroksissa. Suomenkieliset alkoivat vaatia oikeuksia suomen kielelle ja muun muassa Kalevalan julkaiseminen vuonna 1835 edesauttoi suomalaiskansallista liikettä. 1800-luvun loppua leimasivat kiihkeät kielikiistat, ja Suomen kansa jakautui fennomaaneihin ja svekomaaneihin. Vastareaktionä suomalaiskansalliselle liikkeelle syntyi suomenruotsalainen kansallisuusliike. Ruotsin kielen asema alkoi kaventua 1800-luvun loppua kohden mentäessä. Vuonna 1906 astui voimaan yleinen äänioikeus, ja sen myötä suomenkielisten asema vahvistui verrattuna ruotsinkielisiin, koska ruotsinkielisten poliittiset etuoikeudet vähenivät. Muuan muassa tämän vuoksi perustettiin toukokuussa 1906 Ruotsalainen kansanpuolue (Rkp).

Ruotsalainen kansanpuolue teki vuonna 1907 kaksi tärkeää aloitetta ruotsalaisuuden vahvistamiseksi. Toinen aloite koski ruotsalaisen kulttuurirahaston perustamista, toinen erityisen ruotsalaisuuden päivän vieton aloittamista. Päivän tarkoituksena oli järjestää juhlia vastikään perustetun Svenska kulturfonden -rahaston edistämiseksi. Rkp valitsi Kustaa II Aadolfin kuolinpäivän, 6. marraskuuta ruotsalaisuuden päiväksi. Syynä tähän oli toisaalta se, että 1900-luvun alussa yhteys Ruotsiin koettiin paljon voimakkaampana, toisaalta se, että Kustaa II Aadolfia pidettiin sankarina ja vapaustaistelijana. Sankarikuninkaalle osoitettiin kunniaa Ruotsissa erityisesti 1850-luvulla, jolloin Kustaa Aadolfin päivää juhlittiin soihtukulkuein, juhlin, puhein ja leivoksin. Myös Kustaa II Aadolfin syntymän 300-vuotisjuhlaa vuonna 1984 juhlittiin Suomessa ja Ruotsissa, sekä ruotsin- että suomenkielisten toimesta. Svenska dagen vietettiin saman kaavan mukaan, mutta sen tarkoitus oli toinen. Nyt kysymys oli vähemmistön yhdistämisestä.

Svenska dagen vuosien saatossa

Marraskuun 6. päivänä 1908 Rkp esitti Nya Pressen-lehdessä vetoomuksen: Den svenska dagen. En maning till samling på folklig grund (Ruotsalaisuuden päivä. Kehotus kokoontua yhteiseen tilaisuuteen kansalliselta pohjalta). Ruotsinkieliset noudattivat kehotusta, ja Svenska dagenista tuli menestys. Rkp ja muut yhdistykset järjestivät juhlia useissa juhlatiloissa Helsingissä. Ohjelma koostui juhlaluennoista, yksinlaulusta, lausunnasta ja kuorolaulusta. Luennot käsittelivät päivän merkitystä, Kustaa II Aadolfin muistoa ja hänen sotiaan. Tämän jälkeen juhlijat marssivat soihtukulkueena Senaatintorille, jonne oli kokoontunut noin 10 000 ihmistä laulamaan virttä *Vår Gud är oss en väldig borg (Jumala ompe linnamme)*. Turussa järjestettiin kaksi kansanjuhlaa, ja juhlia järjestettiin myös muualla maassa. Opettajien aloitteesta järjestettiin juhlia kansakouluissa kautta koko maan.

Vuonna 1909 ruotsalaisuuden päivää vietettiin toisen kerran. Rkp oli teettänyt päivän kunniaksi merkkejä (Svenska dagen-märke), ja niistä saadut tulot menivät kulttuurirahastolle. Päivää vietettiin juhlin, liputtamalla, juhlaavalaistuksin ja jumalanpalveluksin. Soihtukulkue jäi väliin poliittisen levottomuuden takia. 1910-luvulla perinne vakiintui: pidettiin juhlia ja illanistujaisia, järjestettiin teatteriesityksiä ja juhlaillallisia. Puheissa viitattiin usein Kustaa II Aadolfin tekoihin. Sotavuosina 1914-15 Svenska dagenia ei vietetty poliittisen levottomuuden takia. 1920-luvulla päivää ei juhlittu mitenkään suurellisesti. Vuoden 1925 uutuuksia olivat Kustaa Aadolfin-leivokset, joita Stella-konditoria Helsingissä mainosti.

Vuonna 1932 vietettiin Kustaa II Aadolfin kuoleman 300-vuotisjuhlaa ja samanaikaisesti ruotsalaisuuden päivää vietettiin 25:n kerran. Tästä syystä päivää vietettiin erityisen juhlallisesti, mm. sotilasparaatein. Myös suomenkieliset viettivät päivää hakkapeliittojen päivänä. 1930-lukua leimasivat kieliriidat. Ne kärjistyivät huippuunsa vuonna 1933, jolloin suomalaisuuskiikkoilijoiden ja ruotsinkielisten välillä oli kiihkeitä yhteenottoja juuri ruotsalaisuuden päivänä ja neljänä iltana sen jälkeen. Svenska dagen -merkkiä kantavia ihmisiä ahdisteltiin, ja poliisin piti puuttua tilanteeseen sekä tyhjentää kadut vesitykeillä. Tapahtumat toistuivat vuonna 1934. Vuonna 1935 mellakoilta vältyttiin, mutta ruotsalaisuuden päivää juhlittiin hyvin ponnekaasti. Pääjuhla pidettiin Helsingin Messuhallissa, jonne oli kokoontunut noin 5 000 ihmistä. Juhlapuheessa painotettiin kokoontumisen tärkeyttä voimien ammentamiseksi ja tuomittiin aitosuomalaisten hyökkäykset.

Vuonna 1943 Rkp jätti Svenska dagen pääjuhlan järjestämisen Svenska Finlands folktingetille (Suomenruotsalaiset kansankäräjät) puoluepoliittisen sidoksen höllentämiseksi. Tarkoituksena oli, että pääjuhla kiertäisi ja se järjestettäisiin eri paikkakunnilla Suomen ruotsinkielisillä alueilla. 1950-luvulla ei juhliin tulvinut enää yhtä paljon väkeä, ja 60- ja 70 -luvuilla juhlijoiden määrä laski jo huomattavasti. Asianlaitaa pyrittiin parantamaan kääntymällä erityisesti nuorten puoleen musiikkivalintojen avulla ja juhlapuheiden sijasta järjestettiin esim. paneelikeskusteluja suomenruotsalaisten asemasta.

1980- ja 1990 -lukujen uusia panostuksia ovat olleet Hejsan Tampere/Oulu, joiden ajatuksena oli esitellä suomenruotsalaisuutta suomenkielisillä alueilla. Tämän seuraaja oli Svenska dagen annorlunda, jonka ideana oli järjestää ruotsalaisuuden päivä uudella ja erilaisella tavalla korkeatasoisen viihteen kera. Tuloksena on ollut täydet katsomot ja tyytyväinen yleisö. Uudenlainen satsaus on myös viettää päivää party-tyyppisesti korkeatasoisen viihteen kera. Ruotsalaisuuden päivän 90-vuotisjuhla, jota vietettiin Helsingissä 1998, on esimerkki tästä. Juhlan järjestäjänä toimi Svenska Finlands folkting ja se keräsi noin 2 000 juhlijaa, jotka "kuhisivat" ympäriinsä jättimäisessä cocktailjuhlassa Wanhassa Satamassa. Tällä tavoin juhlinta suuntautuu tämän päivän yleisölle.

Lena Marander-Eklund, FT, amanuenssi

Religionsvetenskapliga och folkrolistiska institutionen vid Åbo Akademi

sähköposti: lmarande@abo.fi, puh: 02-2154464

Mainitkaa ystävällisesti kirjailija tai Svenska Finlands folktinget tekstilainauksen yhteydessä.

Katso myös Marander-Eklund (1989): *Svenska dagen - en folkrolistisk studie*. Åbo, Åbo Akademi (IF-rapport 9)